

Základní téma Vltavy se vždy znovu vrací, a protože jeho hudba je protkávána řadou rozmanitých epizod, blíží se stavba této symfonické básně formě ronda.

Do pianissima, jímž doznívá měsíční scéna rusalek, vstoupí nový motiv:

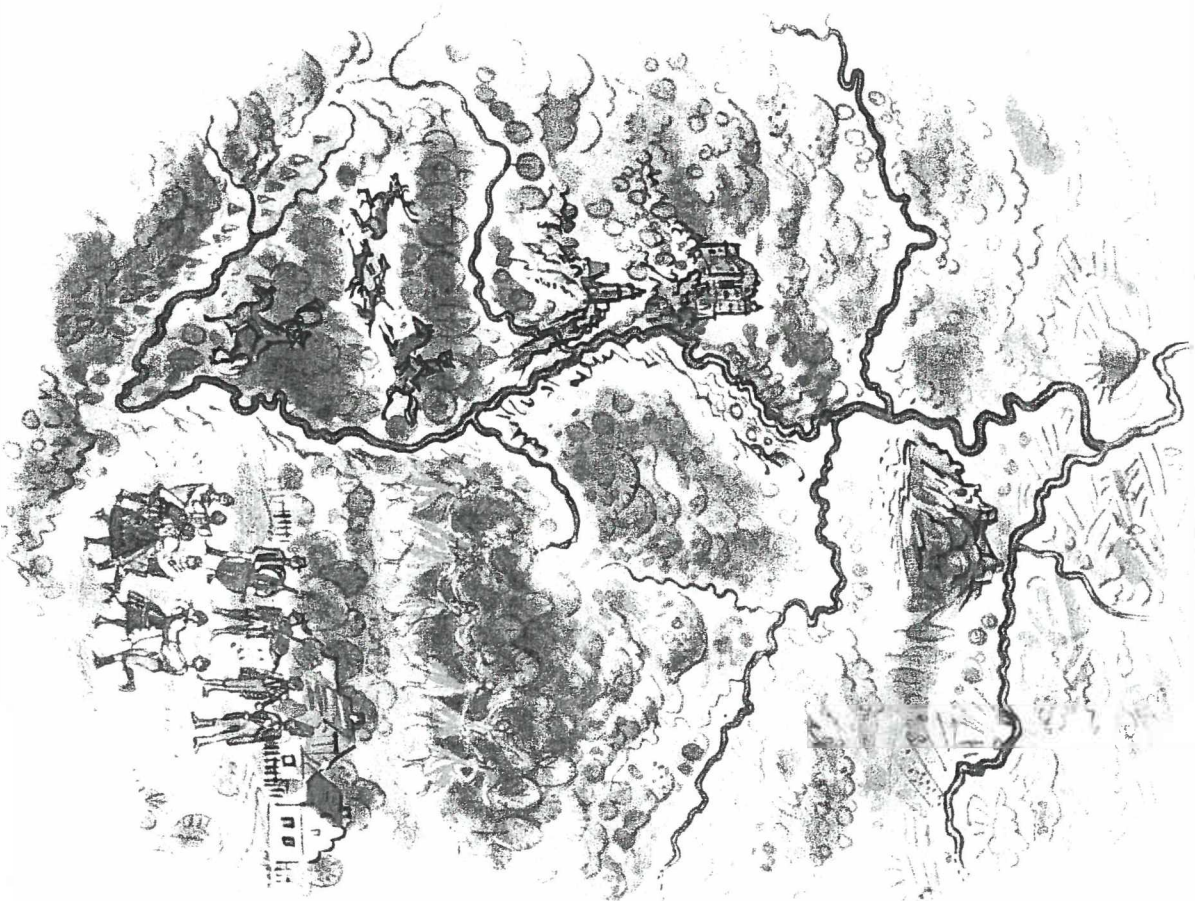
The image shows two staves of musical notation. The first staff is marked 'zostlá' and 'pp' (pianissimo). It features a series of chords and notes in a 4/4 time signature. The second staff is marked 'f' (fortissimo) and shows a more active, rhythmic version of the motif.

Můžeme si nyní představit tajemné obrysy starých hradů — dávno slávu minulých generací, jejich zápasy a vítězství.

V elká gradace vede poslucháče od nálad pohádkových a bájeslovných opět k malebné přírodě. V místech, kde dnešní generace spatřila divokou řeku důmyslným systémem přehrad, zažil ještě Smetana pohled na zpěněné divoké peřeje Svatojánských proudů. Rozehrává tu celý symfonický orchestr, z něhož vytrázejí pronikavé svisty fléten a pikoly; vnucují nám tónomalebnou představu vysoko střkajících vln, tříštících se o skaliska. (*Tónomalebou* nebo *zvukomalebou* se rozumí vyjádření, naznačení mimohudebních zvukových jeví hudebními prostředky — orchestr dokáže přivolat představu rozjíždějící se lokomotivy, bublání potůčku, bzúčení včel, švitoření ptáčku, úder blesku, burácení bouře, bitevní vřavy apod.)

„Široký tok Vltavy“ je další Smetanova poznámka v partituru díla. Přechod hlavní hudební myšlenky z tóniny mollové do stejnojmenné durové přispívá k výrazné změně nálady. V nové, majestátní podobě se ozývá téma Vltavy: vyvolává pocit zdolání překážek, do:ražení nové jistoty. Z obrazu řeky vyvstává nyní obraz národa, který — řečeno slovy většíby ze Smetanovy slavnostní opery Libuše — „přikla hrůzy, bouře věků slavné překoná“. Tato myšlenka, která provizovala každý umělecký čin Smetanův, je tu poslena symbolickou citací motivu Vyšehradu:

The image shows two staves of musical notation. The first staff is marked 'sf' (sforzando) and features a series of chords and notes. The second staff is marked 'f' (fortissimo) and shows a more active, rhythmic version of the motif.

Bedřich Smetana: Vltava

VLTAVA A JEJÍ PROGRAM

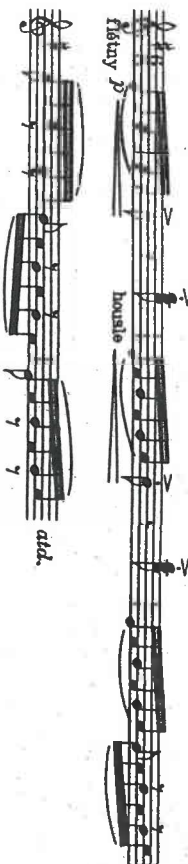
Vstupní dvě části cyklu Má vlast tvoří symfonické básně s názvy Vyšehrad a Vltava. Na jedné straně dávnověký hrad, spojený se slávou minulých pokolení, na druhé straně mohutná řeka, tepna Čech, symbolický obraz naší domoviny.

Sotva se začne odvíjet pohyblivý motiv vltavského pramene, rozehrává se fantazie skladatele i posluchače; přechází od přírodních krás k životu lidu. V této souhře představ národa a přírody se rozvíjí Smetanovo pojetí díla.

V partituře Vltavy jsou Smetanovou rukou vepsány některé programní poznámky, jež se váží k příslušným úsekům symfonické básně.

K tomuto motivu přispívají skladatel slova „*První pramen Vltavy*“:

Allegro comodo, non agitato (rychle, ne příliš vzrušená, nespěchá)

Jemný pohyb létéen, provázený pouze pizzicatem (drnkáním) houslí, vyvolá představu zručícího pramínku, který se na své pouti rozšiřuje a mohutní, až z něho vyroste krásná řeka. Její píseň prolíná celou skladbou:

Základní tóninou je e-moll; v průběhu skladby se často využívá i paralelní durové tóniny (G-dur), závěr působivě vyúsťí do stejnojmenné tóniny E-dur.

Řeka roste — a do jejího sousedství vstupuje člověk. „*Lesy — konba*“ poznamenává Smetana k další epizodě, v níž vyniká fanfára lesních rohu.

Objevili se u Smetany představa života rodné země, většínou volá v jeho myslí polkovou melodii. Řeka na své pouti zaslechne z dalei ohlas svatebního veselí, přiblíží se mu na dosah a opět se zvolna vzdaluje, až z vesnické polky zbudou jen hluboké basové tóny, nad nimiž se rozloží tichý akord fagotu, hoboju a klarinetu.

Nastal večer, snad i měsíc svítí, a Vltava dostává pohádkové křehkou stříbřitou podobu; ožívají i rusalky, strážkyně vodních tůní... Jemné průsvitná hudba nabývá zvláštní barvy — smyčcové nástroje hrají nyní opatřeny dusítky (con sordino). „*Luna — rej rusálek*“ poznamenal Smetana na tomto místě do partitury.